

Posudek diplomové práce

Název práce: **Analýza písemného projevu žáků vyučovaných analyticko-syntetickou metodou a genetickou metodou v průběhu prvního ročníku**

Autor práce: **Jana Veverková**

Vedoucí práce: **PhDr. PaedDr. Anna Kucharská, PhD.**

Autorka práce se ve svém diplomním úkolu zabývá problematikou písarských dovedností v počátečním období výuky. Zapojila se do projektu Třístupňového modelu péče, který si kladl za cíl ověřit tzv. preventivně-intervenční model péče o žáky s obtížemi ve čtení a psaní.

Těžištěm nově navrženého modelu péče (Mertin, Kucharská a kol., 1997) bylo zvýšit úlohu učitele – elementaristy a podpořit úlohu pracovníků školních poradenských pracovišť při řešení počátečních obtíží v rozvoji gramotnosti. Výchozí myšlenkou bylo, aby učitel – elementarista byl schopen všimnout si prvních signálů problémů ve čtení a psaní, prováděl jejich případný záchyt a poskytoval potenciálně ohroženým žákům včasnou pomoc, nejdříve vlastními odbornými silami (tzv. první stupeň péče) a v případě jejich přetrvávání ve spolupráci se školním specialistou (tzv. druhý stupeň péče).

Sekundárním cílem projektu byla příprava diagnostických materiálů pro využití školními specialisty (školními psychology či speciálními pedagogy). Stávající poradenský systém zatím spíše neakceptoval, že probíhající diagnostika čtení i psaní, jedna ze součástí diagnostického úkolů v rámci přidělení diagnózy specifických poruch učení, naráží na určitá úskalí, a tím je existence validních diagnostických nástrojů. Jak se ukazuje, diagnostické nástroje připravené v 80. letech 20. století vyhovují spíše analyticko-syntetické metodě čtení a co se týče diagnostiky psaní, zde je situace ještě nepřehlednější – bývá obvyklé pouze klinické posuzování, které nemusí být zcela objektivní. Zatím u nás nebyla vytvořena objektivnější metoda pro hodnocení psaní. Nelze ani s jistotou tvrdit, že jsou poradenští pracovníci informováni o rozdílných přístupech k psaní v obou u nás užívaných metodách – zpracovaná diplomová práce by mohla na tuto problematiku upozornit.

Diplomový úkol zněl, aby autorka připravila přesnější škály, které by se mohly stát nástrojem objektivnějšího hodnocení a které by také současně mohly postihnout rozdíly v psaní při posuzování obtíží u dětí, vyučované analyticko-syntetickou metodou a metodou genetickou. V obou metodách je totiž zcela odlišný didaktický i metodický postup psaní. V literatuře není toto téma zatím příliš ošetřeno, posuzování obtíží v psaní u žáků v prvních ročnících tak může být nespolehlivé, zejména pokud ten, kdo je provádí, nemá příliš velkou zdatnost v uplatňovaných metodických postupech.

Jak již bylo naznačeno, autorka se zapojila do pracovního týmu projektu. Přestože vycházela z dat, která sama nesebrala (zkoušky psaní u žáků v polovině první třídy a na konci první třídy), měla její práce autorský počín, a tím bylo vytvoření hodnotících škál pro psaní (samozřejmě ve spolupráci se školitelkou). V korespondenci s odbornou literaturou, ale i na základě potřeb praxe stanovila několik oblastí, ve kterých se posuzování děje – úroveň psaní, chybovost, schopnost opravy a grafická stránka. Podle mého soudu to byl počín, který má i budoucí rozměr, neboť se nabízí jeho další propracování a ověřování. I když autorka sama netvořila zkoušky psaní (to byla práce zkušených poradenských pracovníků), prostřednictvím kterých se následně dělo posuzování psaní podle stanovených kritérií, hodně se naučila a mohla tak fundovaně analyzovat získaná data. Je třeba zmínit nasazení autorky pro téma, samostatnost, ale i otevřenost vůči pokynům a doporučením školitelky, ale také pracovitost a systematickosti, neboť se jednalo o skutečně velký rozsah dat.

Teoretická část práce zahrnuje vše podstatné vzhledem ke zvolené tematice, vzhledem k potřebě prostoru pro empirické kapitoly není zbytečně rozsáhlá. Autorka se postupně zabývá historickým vývojem písma, vývojem písma z hlediska žáků i připraveností žáků k budování základů písarských dovedností. Nechybí ani informace o odlišných metodických a didaktických postupech při rozvoji čtení v analyticko-syntetické metodě a metodě genetické. Teoretické kapitoly završuje autorka

seznámením s různými způsoby hodnocení psaní, které v průběhu 20. století vznikly. Autorka pracuje s naší i zahraniční literaturou, není problém v odkazech na ni.

Text je pečlivě strukturován, čímž se čtenář přes množství dat v něm neztrácí, může si pomoci přehledně zpracovaným obsahem. Autorka nezapomněla prezentovat vlastní sběr dat, informuje také o výzkumném vzorku žáků, prezentuje také jednotlivé parametry vytvořeného hodnotícího systému, který má sjednocující rovinu stejným počtem přidělovaných bodů v tom kterém ukazateli.

Jedná se o kvantitativní výzkum, pro který si autorka vytkla sedmi hypotéz – jak ve vztahu k vytvořené hodnotícím škálám i jednotlivým kritériím, tak ve vztahu k očekávaným posunům v té které metodě. K analýzám přistupuje autorka velmi podrobně a nechybí ani statistické zpracování.

V primární analýze dat postupuje prostřednictvím vytvořeného hodnotícího způsobu, kdy každý posuzovaný jev prezentuje nejdříve v AS metodě, posléze v Ge metodě. V závěru obě metody srovnává a současně i upozorňuje na kognitivní předpoklady pro sledované ukazatele a argumentuje odlišné výsledky v obou metodách. Již tyto výsledky mohou být inspirativní pro pracovníky poradenského systému, neboť dávají informace o možných odlišnostech písánských výtvorů žáků té které metody.

Oceňuji, že přes rozsah dat i zpracovaného textu v rámci diplomové práce autorka přistoupila k sekundární analýze. Zde uplatňuje hledisko vývojové dynamiky, kdy zkoumá každou metodu v rámci posunů mezi prvním a druhým pololetím, ale také postihuje výhody či nevýhody té které metody. V jejím závěru nachází i společné znaky pro obě metody, tedy jevy v psaní, které jsou vlastní všem žákům. Tato část je podle mého soudu pro poradenské pracovníky ještě důležitější a upozorňuje na odlišnou dynamiku v rozvoji psaní, ale také na to, že problémy v psaní jsou ještě v prvním ročníku běžné a neměly by se přeceňovat.

Při obhajobě prosím autorku, aby shrnula nejdůležitější dosažené údaje: a) zhodnocení vlastního způsobu hodnocení psaní, b) typický vývoj v AS metodě a Ge metodě, c) rozdíly mezi metodami. Dotazuji se, jak by mohla autorka dále pokračovat v tématu? Která kritéria hodnocení psaní považuje za nosná a která by měla být spíše ještě modifikována? Zvažuje expertní posouzení vytvořeného hodnotícího systému, případně i její pilotáž v rámci poradenského systému?

Práci považuji za zdařilou; přestože autorka netvořila použité diagnostické nástroje, vidím zde velký autorský přínos, jak pracovala s možnostmi hodnocení psaní u žáků v prvních ročnících a vývojové dynamicky psaní v AS i Ge metodě, včetně obtíží v psaní. Autorka se naučila pracovat s kvantitativním modelem výzkumu, velká práce byla odvedena v záznamu, vyhodnocení i interpretaci dat, včetně statistického zpracování. Doporučuji ji proto k obhajobě na navrhuji hodnocení výborně.

V Praze dne 12.9.2011

Dr. Anna Kucharská, Ph.D.